

jacques hamelink: de chaos te lijf

Behalve drie verhalenbundels en de recente roman „Ranonkel” publiceerde Jacques Hamelink drie bundels gedichten: „De eeuwige dag” (1964), „Een koude onrust” (1967) en „Oudere gronden” (1969). Zijn werk, proza en poëzie, vertoont een opvallende en sterke samenhang. Het maakt hem tot een unieke figuur in de huidige literaire situatie. Zijn werk bezit een markante persoonlijkheid, waardoor het ook ver uitsteekt boven de kleurloze middelmatigheid van zoveel mode-poëzie. „Modieus” is Hamelinks werk in geen enkel opzicht.

Bij Hamelink komt een ervaringswereld aan de orde, die volkomen anders is dan de bekende, één die ouder is en dieper ligt.

De menselijke geest tracht de ervaringen die hij opdoet, de vermoedens die in hem naar boven komen, te ordenen en te verklaren. Hij doet dat in wetenschap, filozofie en religie en zijn drijfveer daarbij is een behoefte aan veiligheid. Het alternatief van het gerordende is de chaos en in een chaos van oncontroleerbare ervaringsfeiten dreigen wij te verzinken. Niet voor niets beginnen de scheppingsmyten met de beschrijving van hoe de chaos, de leegte kosmos, ordening werd.

De chaos is voortdurend, ook bij de moderne mens, in de diepte van zijn bewustzijn aanwezig en hij kan daarom op elk moment tot een ervaringsfeit worden. Toen in de evolutie naar de mens toe de beslissende stap werd gedaan dat het bewustzijn zich van zichzelf bewust werd, was de mens nog lang niet toe aan ordening en rationalisering in de moderne zin van het woord. Hij onderging zijn ervaringen en hij dreigde er in onder te gaan. Hij tastte intuïtief de grote vraagstukken af: waar liggen de grenzen van het leven, wat betekenen geboorte en dood?

In het moderne denken wordt de positieve werkelijkheid doorgaans aanvaard. We moeten niet uit het oog verliezen, dat dit denken nog maar een dunne laag vormt van enkele millennia over een veel diepere laag van tienduizenden jaren „primitief” denken heen, van ervaringen die de mens plaatsen in een maalstroom van onzekerheden omtrent leven en dood. Het is geen wonder dat die diepere lagen zo gemakkelijk door de oppervlakte heen kunnen breken.

Positivistische aanvaarding van de werkelijkheid kenmerkt een groot deel van de tegenwoordige poëzie. Daarbij zijn nog allerlei schakeringen mogelijk tussen de uitersten van aan de ene kant strikte onpersoonlijkheid en anderzijds persoonlijke verwerking van de realiteit. Maar, hoe problematisch de houding van de dichter tegenover de werkelijkheid ook is, de realiteit als zodanig wordt aanvaard. De dichter kan streven naar een eigen, een nieu-

jan van der vegt

Geboren in 1935. Studeerde Nederlands aan de Rijksuniversiteit te Groningen. Nu leraar aan het Zaanlands Lyceum in Zaandam. Redakteur van het literaire tijdschrift *Kentering*. Publiceert poëziekritieken en essays over poëzie in *Kentering* en de *Nieuwe Rotterdamse Courant*.

Adres: Ewisweg 26, Heiloo.

we werkelijkheid, hij kiest zijn bouwstoffen ervoor uit de bestaande dingen.

Bij Hamelink wordt de werkelijkheid als zodanig ondergraven. Zijn ervaringswereld is die van vóór het rationaliserende denken, van voordat de mens in eigen geest - en daarom ook in de schepingsmyten - de chaos tot kosmos bedwong. Nu kan niemand zich losmaken van de tijd waarin hij leeft, ook Hamelink niet. Als hij intuïtief denkt, doet hij dat als een 20ste-eeuwer. Wie de chaotische, primitieve ervaringswereld in zichzelf terugvindt - en dat

Koning

De man die uitmondde in alle stromen
en gladdeken nu monden alle stromen en gladdeken
in hem en hij is niet leger meer maar
verloopt aan allen die stromen met zinnen

en hij bedelaar kan niet terug
moet een nieuwe wereld uitvinden

oud wordt hij door de zon tot koning geselecteerd
zijn gelaat is een donkere doornen kroon
hij draagt de purperen mantel van een keizerdag

Zijn glimlach is een ydel kint.

is in principe bij ieder mens mogelijk - moet, wil hij niet tot waanzin vervallen, haar verwerken. Hij kan er „over” denken. Het ligt in de aard van onze taal besloten, dat we dan subjekt en objekt scheiden, dat we afstand nemen. Wie die ervaringswereld van de intuïtieve bewustwording werkelijk te lijf wil, moet haar binnendringen. Dat kan langs de weg van de poëzie. Poëtische taal is ritmische taal, dat wil zeggen taal waaraan een bewegingspatroon ten grondslag ligt. Dat patroon is in wezen fysiek, het is verbonden met onze hartslag. De grootste moderne dichters, b.v. Achterberg, hebben ons hiervan bewust gemaakt.

Alle tema's en motieven in Hamelinks gedichten zijn uitstralingen van één kernmotief: de identiteit van geboorte en dood. Eén van

Handschrift van Jacques Hamelink.

zijn „Ophelderingen” uit „De eeuwige dag” is: „Geboorte, ik vouw mij op voor de dood”.

Deze ervaring is in zijn poëzie een uitgangspunt. Zij wordt op een zo direkt mogelijke wijze verwezenlijkt in de ritmische taal van het gedicht. In het vers „Ritme” uit „Oudere gronden” staat:

Het ritme vinden is naderkomen
is door een oeverloos sneeuwen overweldigd worden
en ingenomen is van het kind de boze droom
wegslapen in een veel dieper en roder droom
dan die der vogelzwermen die zijn hoofd meenamen
is de man in zich losmaken de vrouw verwekken vol-
ledig begin en waaiend worden

En in datzelfde gedicht zegt Hamelink nog: „het ritme vinden immers is vrucht worden is sterven”.

Hamelink, die de chaos te lijf wil door de intuïtieve ervaringswereld binnen te gaan, kan er niet meer onderuit gedichten te schrijven.

(Ik vind daarom, dat zijn verhalen sekundair zijn ten opzichte van zijn poëzie, doordat de afstand van subjekt en objekt er groter in is, al hebben de beste, de meest hallucinerende ervan een uitwerking die het effect van de gedichten kan evenaren.)

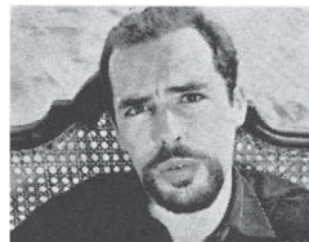
Zien wij geboorte en dood als een vaststaand begin en een onherroepelijk einde van het leven, dan hebben wij tenminste de zekerheid dat het leven zich ook tussen die twee punten uitstrekt. Maar de regel: „Geboorte: ik vouw mij op voor de dood” levert ons aan de onzekerheid uit. „Opvouwen” verwijst naar de embryonale houding (dat doet het ongetwijfeld in de kontekst van Hamelinks poëzie) en daarom betekent deze uitspraak niet alleen dat de geboorte het begin is van een weg naar de dood toe, maar ook dat die dood weer een geboorte zal zijn, dat het leven zelf „prenataal” is. Vooral in „Een koude onrust” wordt geboorte aangeduid als „uitstoting”. De geboorte waarmee ons bestaan eindigt, levert ons uit aan zwarte onzekerheid.

Daarom is de poëzie van Hamelink doortrokken van huiver. Het woord zelf komt in enkele variaties een keer of wat in zijn drie bundels voor, b.v. in de gedichten „Afscheid”, „Weg” en „Ode”, die bij deze inleiding staan.

De huivering heeft te maken met het vervagen en wegtrekken van de vertrouwde grenslijnen: die tussen het leven en wat daarbuiten ligt; die tussen mensen en wat niet menselijk is. Mensen gaan over in andere wezens, worden vervangen door kobolden of homunkels (b.v. in „In den beginne”). In het gedicht „Dampkring” uit „De eeuwige dag” zien we drie categorieën van leven door elkaar vloeien:

maanwit onder water zwemmen de mensen
met vogelhanden en vruchten in het lijf
hun stemmen opgegaan in de stilte
die nog eeuwig groeien blijft.

En het is veelzeggend dat in dit gedicht ook staat: „wet noch orde merkbaar”. De primitieve mens heeft op grond van zijn intuïtief ervarende bewustzijn een eenheid in alle dingen onderkend en hij is toen begonnen de chaos te bezweren met magie, een poging om de krachten uit die eenheid naar zijn hand te zetten. Daarna vormde hij de myten om de chaos onder controle te

Jacques Hamelink.

krijgen. Wanneer de moderne mens de diepere lagen van het bewustzijn benadert, doet hij dat meestal tot op het mytische niveau. Maar de term „mytisch” past eigenlijk niet bij Hamelinks poëzie. Hij daalt af tot het magische dat daaronder ligt, altans hij tracht dat in zijn gedichten op te roepen om het daarna te bezweren. Zo gaat hij de chaos te lijf.

Hamelinks poëzie begint in de eerste afdeling van „De eeuwige dag” met het bijna vitalistische élan van de jeugd, met het hartstochtelijke leven,

... de dag opengeslagen op Genesis
de koperen sloten glimmend gepoetst

Ontstaan, geboorte, ontwaken zijn nog maar vlak achter de rug, het bestaan is vertrouwd, de zichtbare wereld moet nog ervaren worden. De zomer is eeuwig, de harten zijn „kiemkrachtig”. Maar aan het slot van die afdeling wordt de jeugd aangeduid als „het voorgoed door tijd onteigend niemandsgebied”.

Als de direkte, bijna argeloze ervaring van de levensvreugde, het genieten van de zichtbare en tastbare wereld, voorbij is, komt als reactie de heftige, agressieve seksualiteit van „De zomer jij”, de tweede afdeling van de bundel. Een felle poging is het om het verlorene terug te winnen door scherper genot na te jagen. De mens treedt in zijn hartstocht buiten zijn beheerste, controleerbare bewustzijn en het gedicht „Kwikzilver mijn zaad”, waarmee de tweede afdeling besloten wordt, laat zien dat Hamelink hier al overgaat tot het prijsgeven van de menselijke identiteit. Daarmee levert hij zich uit aan de primitieve ervaringsgebieden van de huivering. Voor het verder begrijpen van Hamelinks poëzie is het belangrijk voor ogen te houden dat dit gebeurt in een coïtus-gedicht, want dat maakt het veelvuldig voorkomen van motieven als „zaad” en „paring”, verbonden met die huiver, begrijpelijk.

De vrouw krijgt in dit gedicht dierlijke attributen:

je bek gesperd of je baart
kronkel je als een python
en kraakt met je staartvin
mijn ruggegraat

En verderop in het gedicht: „je rijdt en duikt als een dolfin” en „getroffen als een zeehond blaf je”. Natuurlijk gaat het hier ook om beeldspraak die de seksuele gretigheid zichtbaar moet maken, maar als we vanuit de latere gedichten naar een vers als dit terugkijken, zien we de vervloeiing van menselijke en dierlijke identiteit, de magische eenvormigheid van al het bestaande, hier beginnen. De slotregels van het gedicht zijn:

en tenslotte de groene mergvloeibare maan
martelend met ons klaarkomt.

„Met ons”: de partners in deze paring worden in het orgasme ondergeschikt aan een grotere, een oermacht, de maan. Evenals in veel mythische voorstellingen, heeft de maan bij Hamelink met het moederlijke te maken. „Zuigende moedermaan” noemt hij haar in „Een koude onrust”. De betekenis daarvan komt nog ter sprake.

De derde afdeling van „De eeuwige dag” bevat gedichten waarin de nu betreden ervaringswereld wordt afgetast. Na de heftigheid van eerdere verzen, vertoont deze afdeling aanvankelijk een evenwichtigheid in ritme en versbouw, die een tegenwicht vormt. Soms klinkt er een melancholieke toon in, die duidelijk maakt, dat de dichter nog niet geheel ingekapseld is in het primitief-intuïtieve.

Het gedicht „Koning” is er een voorbeeld van. Het brengt de onmacht onder woorden van de mens die niet de totaliteit van al het bestaande („alle stromen en bladeren”) in zich kan opnemen en dan ook nog overeind blijven. In zijn passieve, afhankelijke zwakheid wordt hij een Kristus die lijdt. Dat is in elk geval een beeld uit het moderne denken.

De gedichten zijn zo gerangschikt, dat tegen het einde van de bundel onrust en heftigheid toenemen. De verschrikte huivering uit het gedicht „Afscheid” spreidt zich over het bewustzijn uit. De slaap, waarin dat bewustzijn gedooft is, wordt een toestand waarnaar de mens zoekt, terwijl het eerder in de bundel een verdoving was waaruit hij zich met jeugdig élan had wakkergeschud. Slaap is een woord dat in allerlei betekenissen en verbindingen in de poëzie van Hamelink als een frekwent sleutelwoord voorkomt. Maar dan is het een sleutel die toegang geeft tot een labyrint, tot ongrijpbare en onvoorstelbare ervaringen, tot de droom waarin de kreet van het irrationele klinkt:

een mens tot de oksels
verzonken in het landschap slaakt
zijn wonderlijke kreet („Gebeuren”)

De kreet komt niet tót de mens; hij komt uit hem. De mens neemt deel aan wat zich onttrekt aan het rationele ordenen en verklaren. Het gedicht „Veranderde” begint met:

Bijna niets menselijks meer
in mijn bloed kommuniseren
kristal en plant en ster

Dat zegt genoeg.

Pas in Hamelinks tweede bundel, „Een koude onrust”, barst het irrationele met volle huiveringwekkende en buitenmenselijke kracht los. Vooral in „Interregnum”, de eerste afdeling van de bundel, maar ook elders, heerst een ware heksensabbath, spoken de demonen rond.

Een citaat uit „Prenatal Dynamics” dat wijst op de „illogical, irrational pattern of behavior” in het prenatale, staat niet ten onrechte als motto voorin de bundel. Herhaaldelijk komt de baring ter sprake, het „ontschaald” worden van de vrucht; het „uitstoten uit een koud en brandend gebeente”, het „afstoten van een ongeenselijk geboren kind”. Dat gebeurt in de winter, in een ijstijd, in decemberbossen, onder een zwarte maan. Het is „een koude onrust”. De identiteit van de „ik” of van andere gestalten in de gedichten is nu niet opgelost in een groot verband met de natuur, zoals in de voorgaande bundel, maar vervormd tot boosaardige monsterlijkheid. Manlijk en vrouwlijk zijn soms niet te scheiden. Een „plantaardig bewind” (de titel van Hamelinks eerste verhalenbundel) is gevestigd en het is een schrikbewind:

... - met het in mijn wortels geketend vlierhouten wijf
Dat mij beheerst, mij wil omhelzen, dat schreeuwt dat ik
haar telg ben

En Eierbaard heet -

„En ik heb geen tegengif” zegt Hamelink.

Bij deze gedichten staat weer een coïtus-vers. Evenals in het soortgelijke gedicht dat ik uit „De eeuwige dag” aanhaalde heeft de vrouwelijke partner (het woord geliefde is hier gewoon niet van toepassing) niet-menselijke attributen, maar nu is zij een totaliteit van dierlijke, mythische en zelfs aardse elementen. Alles is daar-

door veel monsterlijker dan in „Kwiksilver mijn zaad”, maar ook hier wordt het moment van bevrediging bepaald door de moedermaan:

Meermin, viswijf, niet te doorzien
Duivelsvaarwater, landtongen
En lobben ben je. Je mosselbanken,
Je rietgordels, gors en modder
Maken mijn zandplaten brak
En zoutziek van droogte.
Jij die je eigen eieren niet eens inkuilt,
Je vreet mijn zaad als haver.
Met tentakels omklem je de palingpriet,
De lieslaarzen waarmee ik in je dras plemp.
Voordat je buiten westen gaapt als een snoekbaars
Wordt kwartier gevraagd noch gegeven.
Pas als de zuigende moedermaan
Mijn aas kraakt in haar verwaterd woud
Kom je tot bedaren.

De verbinding tussen de moeder en de seksuele partner wordt in meer van Hamelinks gedichten gelegd („je bek gesperd of je baart”). Het lijkt me niet juist om dit thema strikt psychologisch te benaderen en dan vanzelfsprekende interpretaties te geven. Het gaat hier bij Hamelink om de magische consequenties die dit heeft. De coïtus geeft toegang tot het prenatale gebied. Eerder citeerde ik regels van Hamelink waarin de mens „maanwit” onder water zwemt, met vruchten in het lichaam. Is het bestaan zo een einde-loze reeks van embryo in embryo? Daar werd al naar verwezen in „Geboorte: ik vouw mij op voor de dood”.

Het intuïtieve besef dat de mens geboren wordt uit de dood vandaan, wil de dichter bezweren door het irrationele in zijn volle demonische verschrikkingen op te roepen. In het prenatale gebied kunnen dan misschien de raadselen ontsluit worden van dat niet-logische gedragspatroon dat bij de ervaringswereld hoort. Daarom moeten we in de verbindingen tussen moeder en coïtus niet zonder meer een sterke hang zien naar de vorgeboortelijke warmte als een vlucht uit de werkelijkheid.

In elk gedicht, in elk gevonden ritme, worden die ervaringen afgestast op hun geheimen. De chaos die de dichter omringt, is een maalstroom. In het gedicht „Equilibrium” schieten alle ervaringen plotseling naar het middelpunt van die kolk in de regel: „ik ben mijn eigen kind”. Na het voorgaande is dit een gevolgtrekking die voor de hand lag: bij de moeder verwekt men zichzelf. Zo is het bestaan een embryo geworden, opgevouwen en in zichzelf besloten en veilig.

Maar het is een illusie, want Hamelinks poëzie gaat verder. Symbolen voor beslotenheid komen vaker bij hem voor in de vorm van schalen en schelpen, omhulsels voor een in zichzelf besloten bestaan, maar even breekbaar als het „Equilibrium” wankel is.

De dichter is een weg ingeslagen waarop niet gekeerd kan worden, het irrationele heeft hem in zijn ban en laat hem niet meer los, want vindt hij een oplossing zoals het „Equilibrium” dan moet hij vanuit zijn 20ste-eeuwse levensgevoel toch ervaren dat die oplossing evenzeer irrationeel is.

Maar verschrikkingen als die in „Een koude onrust” zijn op de duur niet te verdragen.

In een strofe uit de bundel „Oudere gronden” noemde de dichter

het vinden van het ritme een „wegslapen in een veel dieper en roder droom”. Rood, de kleur van bloed, is de kleur van het prenatale milieu. De cyclus van 14 gedichten waarmee „Oudere gronden” eindigt en waar die bundel naar genoemd is, wordt afgesloten met regels die duidelijk maken hoezeer het zoeken naar de diepere lagen onder de waarneembare werkelijkheid naar de oudere gronden, een zoeken naar slaap is:

landschappen
vermommingen waarin men slaapt
alsof men niet
alsof men overgeboren was.

„Overgeboren” is „niet geboren” - alle ervaringen bewegen zich nog in een kringloop. Maar na de heftigheid van de voorgaande poëzie komt in deze meest recente poëzie van Hamelink de behoefte aan verlossing meer op de voorgrond. In „Interieur na het ontwaken” vindt hij daar verrassende beelden voor. Ik citeer er de tweede strofe uit:

somnambulesk en veelvingerig de mens
embryonaut en appelzaad beide
opkomst en ondergang van de vrucht begeleidt
de structuur van zijn duizeltaal onbekend
is wat stemloos is hem stemhebbend geworden
reeds langs mastodontische bossen hem de maan ment

De mens slaapwandelt naar de oudere gronden van zijn oerstaat en de maan leidt hem. Hij is „embryonaut” (een prachtige woordvondst), zwevend in een ruimte maar bestuurd vanuit de verre vluchtleiding. De begrippen in de 2de en 3de regel van de strofe staan in een kruisstelling: als embryonaut zweeft de mens naar zijn ondergang, zijn geboorte. Als appelzaad is hij „opkomst”, het beginpunt van een nieuwe ontwikkeling. Bossen, die eertijds woonplaatsen waren van demonen en heksen, „decemberbossen”, heten nu „mastodontisch”. De naam van de prehistorische reuzenolifant - een dier uit de oudere gronden - verwijst naar de vorm van die donkere, nachtelijke bossen, maar de taal fungeert in Hamelinks poëzie vaak optimaal. Mastodontisch kan ook tepeltandig betekenen. Dan zijn de bossen vrouwlijk, moederlijk als de maan. Zo zou het kunnen. Maar het gedicht is gesitueerd na het ontwaken en de dichter moet de slaap terugvinden. Ik heb er al op gewezen hoe belangrijk dit woord in Hamelinks poëzie is. In dit opzicht vertonen de drie bundels een duidelijke ontwikkeling: in „De eeuwige dag” wordt volwassenheid verbonden met „slape-loosheid”. De koude onrust in de tweede bundel heet „slaapverwekkend”, maar die slaap wordt doorspookt met demonische dromen. De slaap in „Oudere gronden” is een middel tot verlossing uit de kringloop van embryo tot embryo, waarin de dichter moest inzien zichzelf verwekt te hebben. In uiterste konsekwentie verwekt hij zichzelf door gedichten te schrijven, waartoe de diepere lagen van zijn bewustzijn hem dwingen. Wil hij verlost worden, dan moet die dwang tot poëzie verbroken worden en dat kan in de verdoving van de slaap. Zo spreekt uit Hamelinks poëzie ook een tragische houding ten opzichte van het dichterschap. Hamelink is een groot dichter omdat hij aantoont dat poëzie een existentiële noodzaak is en omdat hij die vervult tegen dat tragische besef in. Want de chaos moet bezworen worden, al weet de dichter dat hij hem nooit tot kosmos kan vormen. Daar gaat het ook niet om. Het gaat om inzicht en daarna verlossing. En om poëzie.

jacques hamelink

in den beginne

In den beginne was Homunkulus bij god
en Homunkulus was god-
zaliger dan uranium handzamer dan kobalt
als kwik zo onvindbaar en veelvingerig
op zijn wenken bediend want heerszuchtig
en rechtvaardig als iedere beginner

ach goed en godgretig was de tijd
toen hij het rijk alleen had
en goudachtige wapendrager de bilhamer hanteerde
of snavelslaand wegluchtte langs tientallen noodladders
zovaak de wind die zijn ingewanden verliet
de ingewikkeldste werelden bij elkaar blies

maar na dato verveeld in steeds wuffere reukwaters
verzeilend of werkeloos in zijn hemels boedwaar
soms door knaapjes dan weer door de heiligste
hofdames vertederd tot welopgevoed gefluister en kuchen
gaf hij er de brui aan en dacht allerhande apparatuur uit.
in een rolstoel liet hij zich rijden door de grootse vuilik.

(Uit: *Oudere gronden*, Uitg. Van Gennep, Amsterdam, 1969)

jacques hamelink

traduit du néerlandais par maddy buysse.

au commencement

Au commencement Homunculus était en dieu
et Homunculus était dieu -
plus heureux que l'uranium plus maniable que le cobalt
aussi agile et introuvable que le mercure
obéi au doigt et à l'œil parce que dominateur
et justicier comme l'est tout néophyte

ah, salutaire et assoiffé de dieu était le temps
où lui seul était Maître
et où l'écuyer doré maniait la hache
ou fuyait, claquant du bec, le long de dizaines d'échelles de
secours

chaque fois que le vent soulageant ses entrailles
réunissait d'un souffle les univers les plus complexes

mais ensuite excédé d'odeurs toujours plus légères
attendri jusqu'aux murmures et toussotements bien élevés
tantôt par des adolescents tantôt par les plus saintes
courtisanes, il en eut marre et, imaginant toutes sortes d'appareils,
se fit conduire par le pire des salauds dans un fauteuil à roulettes.

jacques hamelink

koning

De man die uitmondde in alle stromen
en bladeren nu monden alle stromen en bladeren
in hem en hij is niet legio meer maar
verslaafd aan allen die vrouwelijk warmte geven

en hij bedelaar kan niet terug
moet een nieuwe vrede uitvinden

oud wordt hij door de zon tot koning gezeseld
zijn gebrek is een donkere doornenkroon
hij draagt de purperen mantel van een herfstdag

zijn glimlach is een ijdel riet.

(Uit: *De eeuwige dag*, Uitg. Van Genneep, Amsterdam, 1969)

jacques hamelink

traduit du néerlandais par maddy buysse.

roi

L'homme qui débouchait dans tous les fleuves
et feuilles, voici que tous les fleuves et feuilles
débouchent en lui et il n'est plus légion mais
esclave de tous ceux qui répandent une chaleur de femme

et lui, mendiant, ne peut reculer,
doit inventer une paix nouvelle,

vieillard, le soleil le flagelle roi,
sa carence est une sombre couronne d'épines,
il revêt le manteau pourpré d'un jour d'automne,

son sourire est un roseau futile.

jacques hamelink

afscheid

Dronken en vruchtbaar wuiven
de bomen hem afscheid toe
en de wijnrode avond verdoezelt
gemakkelijk tevreden dat het toch tot waanzin
gebracht wordt al is die onzuiver

men moet weer wachten
tot de slingerende weg ontnuchterd en ochtendgrijs
onder de bomen loopt die
hij niet meer thuis kan brengen
waar hij lakens en slaap vermoedt

heel de volgende dag
vergaat tuimelend landschappen schuiven
door elkaar heen in het water van karresporen
kust hem de aarde: een verschrikte
huivering: ik heb geen huis

in zijn hoofd blijven zoveel klokken luiden
dat het hem duizelt.

(Uit: *De eeuwige dag*, Uitg. Van Gennep, Amsterdam, 1969)

jacques hamelink

traduit du néerlandais par maddy buysse.

adieu

Ivres et féconds les arbres
lui adressent des signes d'adieu
et le soir empourpré s'estompe,
aisément satisfait d'être, malgré tout, conduit vers la folie,
celle-ci fût-elle impure.

De nouveau il faut attendre
jusqu'à ce que la route sinueuse, d'un gris matinal et désabusé
passe sous les arbres,
qu'il ne ramènera plus chez lui,
là où il devine le sommeil et les draps.

Le lendemain tout entier
s'écoule en culbutant, les paysages glissent
l'un dans l'autre, la terre l'embrasse dans l'eau
des ornières: un frisson
d'effroi: je n'ai pas de maison.

Tant de cloches lui tintent encore aux oreilles
que la tête lui tourne.

jacques hamelink

ophelderingen

2

Als ik sterf kan geen weten veel groter dan nu zijn
hoewel ik een nieuwe ster schep de koude zal komen
als ik het voorgoed donker maak is de nacht niet dieper geworden
duisternis is even goed als licht.

3

Overal koudogig volwassen rivieren drinken
onder het dorre strodak van de ruimte
staat de mens verdwaasd op zijn hoofd.

6

Eens wilde ik eeuwigheid in netten van sterren vangen
nu maak ik mij zo klein als een mikrobe
ieder ogenblik is eeuwig genoeg.

7

Geboorte: ik vouw mij op voor de dood

(Uit: *De eeuwige dag*, Uitg. Van Gennep, Amsterdam, 1969)

jacques hamelink

traduit du néerlandais par maddy buysse.

éclaircissements

2

Lorsque je mourrai, nul savoir ne sera guère plus vaste
qu'aujourd'hui
j'aurai beau créer une étoile nouvelle, le froid viendra,
dussé-je faire l'obscurité définitive, la nuit n'en sera pas plus
l'ombre vaut bien la lumière. profonde,

3

Partout des fleuves adultes à l'œil froid boivent
sous le chaume aride de l'espace,
l'homme égaré se tient la tête en bas.

6

Un jour j'ai cru saisir l'éternité dans des nasses d'étoiles,
maintenant je me fais plus petit qu'un microbe,
à chaque instant son éternité suffit.

7

naissance: je me replie en vue de la mort.

jacques hamelink

versnelling

Opgeblazen door een pompende slaap.
Hese vleesetende planten braken. Ik laat
Dit koeterwaals woud geen luchtbel.
De bomen in mijn bloei knappen zacht
Af. Eiwit krimt de maan. Ik zwem
Aalsnel stroomafwaarts klem in de moederfuik.

Daarna, krakend van vocht.
Gewas groeit geweldig hard, boomhoog. Mijn vader holt
Achter zijn eigen baar aan als een kobold. Zijn colt
Ketst. Een cowboyfilm hinderlaagt
Als ik afrem. De zon tolt rond.
Mijn tong gezwollen, blauwzwart, een drenkeling
Laveloos van overtollig sap,
Terwijl ik in de hoorndroge lucht kunstmatig op adem kom,

Word ik nog net dood genoeg geboren
Om aan de averechtse zijde van de tijd een klok te horen
Hameren die aan deze zijde stilstaat.

(Uit: *Een koude onrust*, Uitg. Van Gennep, Amsterdam, 1969)

jacques hamelink

traduit du néerlandais par maddy buysse.

accélération

Gonflées par un sommeil hydraulique,
Des plantes carnivores vomissent, enrouées. Je n'accorde
Pas une bulle d'air à cette forêt qui jargonne.
Les arbres de ma floraison craquent doucement.
L'albumine rétrécit la lune. Vif comme l'anguille,
Je nage avec le courant saisi dans la nasse-mère.

Ensuite, gorgé de sève,
Le végétal pousse très vite, arborescent. Mon père, comme
Un nain, court après son propre cercueil. Son colt
Se bloque. Si je freine
Un Western surgit. Le soleil tournoie.
La langue enflée, bleu noir, noyée
Ivre-morte d'humeurs superflues,
Tandis que dans l'air sec comme la corne, je reprends haleine
mécaniquement,

Je nais juste assez mort
Pour entendre au revers du temps le martèlement
D'une horloge arrêtée de ce côté-ci.

jacques hamelink

weg

Onbekend met de letter
mij de maker herinnerend
aandachtig voor wat geschiedt in de laagte

slordig met een huis vol wegvliegende rivieren
en albums levend beproef ik ledigheid & dronkenschap
mijn enige wet werd in het jaar nul reeds
door vogels omschreven
het ongebondene alleen leidt tot verzadiging
en chaos het best de afgeronde vorm verkondigt

laat mij daarom maar liggen bij vergissing
aan van dichtbij tegen een erwt aankijken gewoon geraakt
ben ik ongevoelig geworden voor etikette
de toonkunst der etrusken is toch niet te overtreffen
het heuvelachtig gelach van gras mij perfect naar de zin.

(Uit: *Oudere gronden*, Uitg. Van Gennep, Amsterdam, 1969)

jacques hamelink

traduit du néerlandais par maddy buysse.

route.

Ignorant la lettre,
me souvenant du créateur,
attentif à ce qui se crée en-bas,

vivant au petit bonheur avec une maisonnée de rivières
fuyantes et d'albums, j'éprouve le vide et l'ivresse.
mon unique loi, depuis belle lurette,
fut définie par des oiseaux,
seul le désordre rassasie
et nul mieux que le chaos ne révèle le cercle parfait.

néglige-moi donc par distraction,
accoutumé à contempler de tout près un petit pois
j'ai perdu le sens de l'étiquette.
puisque la musique des étrusques est insurpassable,
le rire vallonné de l'herbe me suffit tout à fait.

jacques hamelink

ode

In het tellurisch uur van de slaap
is het spreken begonnen de voertaal
der bladeren ontstaan en aangeleerd
en donkerder geslachtelijk geschminkt
efeben nu vullen hun jonkvrouwelijke kruiken
of gouden delfstof rijk de winden weerspanning
hun tred vertragen

doodstille bloembol de minnaars
reeds transparantere ontbinding:
voorgeboortelijk onwetend en wijs zal dit jaar
het regenachtig kind zijn
welks weckfles ternauwernood door een glimworm
aangestipt werd

in trance als altijd
en huiverig bij toeval reeds geboren
tovermunt op de tong
vindt wie voorgevoelt water uit en lange tijd
slapeloos werkzaam in zijn cel
worden spelenderwijs tenslotte de sterren geblazen

op zijn geruchtmakend anorganisch aambeeld hamert rillend
maar altijd weer met koude vonken gevuld
hij zich heet en mededeelzaam.

jacques hamelink

traduit du néerlandais par maddy buyse.

ode

A l'heure tellurique du sommeil
la parole naquit en tant que langue véhiculaire
des feuilles et fut acquise
Et des éphèbes sexuellement plus sombrement fardés
emplissent aujourd'hui leurs amphores virginales
ou peut-être le vent somptueux, chargé de minerai d'or,
résiste et ralentit leur pas

bulbe mortellement silencieux, dissolution
déjà transparente des amants;
d'une inconscience prénatale et sage sera cette année
l'enfant pluvieux
dont l'isolant fut à peine indiqué
par un ver luisant

en transe comme toujours
et craintif, déjà né par hasard
la pièce magique sur la langue
celui qui pressent découvre l'eau et longtemps
insomnieux et actif dans sa cellule
il finit, en se jouant, par souffler des étoiles

sur son enclume tapageuse inorganique il martèle
en frissonnant, mais toujours animé de froides étincelles,
il s'échauffe et compatit.

jacques hamelink

vriend

In het uur stilliggen
na Hölderlin en de vleugels van de wijn
toen onze grote klare doodgeboren stemmen zich verhieven
op de wind en zich met elkaar mengden herinnerde rivieren
voorgoed en vluchtig met elkaar sliepen
in het uur als muziek blindmakend staren

weer de mossige menslege schaduw ondervragend
het eigen dwalend lichaam naakt
dom als een komkommer slaapwaarts geblazen
sneeuwhuiver en heldergezeefde nog vochtige ster
afstaande al aan granen en zaden in zuiverder trance
met het begin verbrokkelend en nogmaals toebeschikte ster

een niet te zeggen zwijgen
met het woord dat van de wijn afstamt bijeen
een nieuw vruchtkoel onrustbarend rijk geboren
worden de rijpe stemmen ons afgenomen
en in de wortelgronden waar de vorm bedacht wordt
overbodige lichtdragers weggewenkt.

(Uit: *Oudere gronden*, Uitg. Van Gennep, Amsterdam, 1969)

jacques hamelink

traduit du néerlandais par maddy buysse.

ami

S'étendre immobile au sein de l'heure
après Hölderlin et les ailes du vin
lorsque s'élevaient sur la brise nos grandes voix claires
mort-nées et que se mêlaient à jamais des fleuves mémorables
et hâtivement s'endormaient ensemble,
cette heure, pareille à la musique, la fixer d'un œil ébloui

interrogeant encore l'ombre mousseuse dénuée d'hommes,
le propre corps errant tout nu,
plus obtus qu'un concombre soufflé de sommeil.
Étoile humide encore frissonnante neigeuse et claire tamisée
abandonnant déjà graines et semences en plus pure transe
s'effritant avec les débuts, étoile à nouveau disponible,

un silence indicible
joint au mot issu du vin
tandis que surgit un nouveau règne troublant, d'une fraîcheur de
les voix mûres nous sont enlevées fruit
et, dans les terres sarmenteuses où s'invente la forme,
on écarte d'un signe les porte-flambeaux superflus.